

Liedeken van de Bockenrijders

Editie Jos. Habets

bron

‘Een liedeken van de Bockenrijders uit het jaar 1743’ (ed. Jos. Habets). In: *De Maasgouw, Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde*. Leiter Nypels, Maastricht, jaargang 8, nummer 13 (26 juni 1886) p. 49-51

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_lie042lied02_01/colofon.php

© 2015 dbnl

Een liedeken van de Bockenrijders uit het jaar 1743.

1 Aenhoert gij vrienden al met spoed
 Wat ik u gaen verclaeren.
 Komt lujstert toe ghij kleijn en groet
 Men sal u gaen verhaelen,
 Wat daer is geschied in 't openbaer
 In 't 17 honderd 43ste jaer.
 Ik zal het u gaen verclaeren
 Komt lujstert toe, gij menschen altemaelen.

2 Kombt jonck en oudt, ghij man en vrouw,
 En wilt toch hierop letten,
 En wacht niet lang, het is voor jou ¹
 Wat ik u hier voor kom setten,
 Een droeve klacht, tot onse schandt,
 Zij is bekent int heele landt.
 Gij hoort hier onsen handel
 En onsen levenswandel.

3 Wij ginghen om met groet bedrogh,
 Maer niemand kost het merken.
 Wij hielden ons seer fijn int oog
 Maer Eijlaes! onse boose wercken,
 Die sijn oorsaeck van onsse schandt,
 Sij werden bekant, int heele landt.
 Ghij hoert hier onsen handel
 En onsen levenswandel.

4 'T is wonder dat de goede Godt,
 Het soe langh heeft verdraegen
 Dat hij ons niet tot schand en spot
 Ter dood al heeft verslaegen.
 Omdat wij sijn soo boes van aert,
 En menigh mensch hebben vermoert,
 Int midden van de nachte
 Als niemant op ons dachte.

5 Van vrijroeff en dieverijen
 Men salt u gaen verbreijen,
 Geschiedt int landt van alle heeren,
 Kombt lujster met begeeren,
 Wat daer is geschied all op die Baen ²
 Een compagnie van meer dan honderd man,
 Die meijste daarvan gevangen,
 Die anderen werden ook al banghe.

6 Ick sallt vertoenen heel onversoembt
 En duijdelijck hier gaen noemen,
 Wat daer is geschied van dorp tot dorp.
 Wil klaerlijck gaen verthoenen,
 Die daer mit kommen op de Baen.

1 Uit het woord 'jou' voor U zou men welllicht kunnen besluiten dat de schrijver een vreemdeling was.

2 De Akkerbaan onder Heerlen.

Vier aeffdoeders wij gevonden haen;
Die *Onderbenck* doen ter handen
Sijn ook een deel in banden. ¹

7 Tot *Herlen* gaen ik mette spoed,
Daer men ook heeft gevonden.
Kaumer daerbij, al weest gegroet!
Op die *Locht* al heeft (sich) verbonden,
Die *Spekeserheijdt* mit *Overheij*,
Maer *Kerckeraedt* het meeste deil.
Het landt van der *Heijden* wordt bange.
Van de *Blijerheid* sijnder gevangen.

8 Op den *Kaffenberg* was den ersten verstakt,
Die ons allen heeft verraeden.
Den ersten dagh wordt hij gepakt
Ende gevoert naar *Kerckeraede*
Gevangen ende geboenden.
Toe *Herlen* hat men der gevoenden.
Toe *Mercksteijn* (ende overall)
Woendt onsen zoeten generael ²,

9 Op den *Hoestert*, daer al met spoet,
Men der oock heeft gevonden.
In die *Groenstraet*, alsoo benoempt ³.
Daer wij te samen stoenden;
Tot *Mergenbergh* al mit onzahle
Gevangen vast in een zael. ⁴
Tot *Braechelen* in het Gulkerlandt
Tot *Poeffendorp* al mit schandt.

10 *Broekhuijsen*, bij dit geval,
Is oock niet vrij gebleven.
Scherpenseel oock overal
En wordt niet licht verzweegen.
Zweibruggen oock heeft het verbruijdt,
Men haelt daer oock gevangnen uijt.
Tot *Thefelen* en tot *Grottenraedt*
Daer hoort men oock all van dit quaedt.

11 Ick salt verthoenen oock hierbij
Dat ick oock was geboenden.
Een ander en al mee der bij,
Sijn oock alhier gevonden.

1 De onderbenk of onderbanken waren de dorpen Oirsbeek, Bingelrade, Merkelbeek, Amstenrade, Bronshem, Schinveld en Jabeek, die naar Heerlen, als *Overbank* in hooger beroep gingen.

2 Over dezen generael, de *Vinck* genoemd, zie Russel de Rooverbenden in de landen van Overmaas p. 50

3 Benoempt – befaamd.

4 In een zael – in zeker getal. *Mergenbergh* is het Pruisisch dorp Marienberg.

Den *Scheijdt* spant mit die kroon.
Den *Lichtenberg* is noch niet schoon,
En Nieuwenhagen sall oock beven,
Van *Palenberg* die wevers.

- 12 Doen men sich vergaederden
Om te samen gaen uijt steelen,
Op den hoeff ter *Waerden*,
Den generael doet beveelen,
(Alwaer men oock gevonden hadt
Die vergaderingh in die *Grunstraet*)
Om daer gaen uijt te haelen
Terff, coren, vleesch sonder faelen.¹
- 13 Cort daernae men gecomen was,
Men salt u gaen verthoonen,
Tot *Mergenbergh*; wel alsoo ras
Op die pastorie men comen was,
Aldaer men hoort een groot geluijdt
Van kermen en groot droefheid.
Den vrijen roof was daer voor de hand,
Men pakte toen van allen kant.
- 14 Nu men daer gebonden heeft vooral
Die meijt; oock insgelijcken
Den pastoor bij dit geval
Doet men met slaegen strijken.
Doen riepen wij schnoederhande:
'Haelt olie om hem te branden'.
Maer eenen die hem om stiet
Die en riep 'ick en vinde hem niet.'²
- 15 Tot *Zweibruggen* al metter spoed,
Daer men oock heeft gevonden
Fijn lijnwandt en meubelen groet
Die men heeft geheiten: wilkom soet.
En die vrouw oock schandig ontbloedt,
Met growsaam branden toegerust.
Die deiling oock geschiedde wel
Van ons genoempt in die *Perdedel*.³
- 16 Van daer gingen wij alsoo ras
Met onze ganse compelicias
Naer die *Maegeroaw* op het *Schloepas*⁴
Men sal 't u gaen bewijzen,
Wat daer geschiedt is metter daet.
Komt lujstert toe al naer dit quaet
Al watter was voor handen

1 De hoof Ter Waerden ligt tusschen Eigelshoven en Marienberg. De bezongen diefstal had op vastenavond 1741 plaats.

2 De diefstal ten nadeele van pastoor Werden te Marienberg had in Februari 1742 plaats.

3 Deze diefstal had plaats in Augustus 1742 ten nadeele van de weduwe Anna Plum. Zweibrucken ligt bij Vrelenberg.

4 *Magerau* eene plaats bij Merkstejn. De inbraak had plaats in den winter van 1741-1742 ten nadeele van Jan Essers.

Wij deden hon daer schroomlijk branden.

- 17 Men packet daer van alle candt,
Geld en goedt wat men daar vandt,
Daer men oock mede ginck van cant.
En 't werd gedeelt onder die bent,
Den generael was oock bij de gezellen.
Als men u zal gaen vertellen.
Ellick heeft zijne portie bekommen,
Daermit passeerden zy van binnen.
- 18 Wij waren altemael wel bestelt;
Men ging van daer naar *Ritzerfeldt*
Om te gaen beroeven dit huys.
Met breken maekt men geen gedruis.
Daer sag men een groot wonder:
Ze werden jammerlick gebonden.
Wij namen meubelen metter daet
Een coeper ook, geld, tin en lijnwaedt ¹.
- 19 Daerop doet men niet beiden,
Wij gingen naar het landt der *Heiden*,
Een land seer fray en benoempt.
Bij Kockelcoren daer men nu combt,
Daer vonden wij dit wel bestelt.
Wij vonden daar een somme gelt,
Met knevelen ende met slagen
Hebben wij het vort gedragen. ²
- 20 Dit was voor ons een zoete klank.
En gingen van daar op al naer der *Bank*, ³
Alwaer wij waren wel gestelt
En een renlook gebroken met geweld.
Den man heeft wel opgepast,
En van den *Seckendorp* wordt aengetast. ⁴
En toen wij hem (den bestolenen) binden zouwen,
In een hand was hij gehouden.
- 21 Wij gingen ook met ons gansche klocht
Tot in het huis wel op die *Locht*,
Daer wij stoelen in avondant
Een quantiteyt van lijnwand.
Wii droegen alles ten ertsen
In het huys van Joannes Kersten.
Al wel gesteld en wel geteld
Ellick kreeg zijn portie op het veld. ⁵
- 22 Wij gingen van daer met grooten spoed
En waren althemael wel gemoed,
Om te gaen, naer die pastorij,
Al in ons dorp genoemd der *Scheidt*,

1 De diefstal te Ritzerfeld onder Aefden had plaats ten nadeele van Johannes Soeren.

2 Mathais Cokelkoren in het brouwhuis te Pannesheide. Deze diefstal had in October 1741 plaats.

3 De diefstal te Bank bij Kohlscheid had in Mei 1742 plaats ten nadeele van Arnold Lutgens.

4 Seckendorp is de bijnaam van zekeren Martinus Frohn, die lid was der bende.

5 De diefstal op de Locht had den 3 Juli 1742 plaats ten huize van Johannes Keularts in de Drie vogels.

Alwaer wij spraekn: ‘Soete lieff,
Voor den Heer pastoor hier is een briefff.’
Maer die meid begonst te roepen
Dan moesten wij van daer gaen loepen.⁶

23 En den generaal was toen zeer boos en quaet
Hij deet ons terstond beveelen
Dat men nu op staende voet tou
Den *Lichtenberg* besteelen zou.
Den scheper sprak oock alsoo fijn
‘Wie clopt hier voor en were gern in?’

6 Deze diefstal had plaats omtrent Allerheiligen in 1742.

En sy spraken: 'Het syn gebuyren
Nu opent ons hier die deuren.'

- 24 Wij gingen nu in met groete macht
En wij vielen in alle hoeken.
Den handel was niet wel bedacht
Sy begonsten daer hulp te roepen.
Den scheper riep oock alsoo ras
En een knecht op hetzelfde pas.
Daer quaemen er veel op die straeten
En wij moesten het huys verlaten.¹
- 25 Oirloff nu vrienden metterdaet,
Men sall nu gaen beslieten.
Men sall wel hooren van dit quaedt.
Wat straeff wij sullen genieten,
Kan men niet seggen voor gewis,
Dit geschiedt door de justice.
Hij sal dit wel vernemen,
Die ook maer dien dag doet leven.
- 26 En die dit liedeken heeft geëndt
Die is ook hier seer wel bekend.
Jesus, Gods zoon, hij ook niet versaekt,
Al heeft hij ook gedaen den konink veel quaed,
Noch alle dagen hij ook niet vergeet
Om te gebruycken syn gebed.
Dat hem Godt moge verhoeren
Door Jesus, zijn zoon uytverkoren.
- 27 Adieu, ghy vrienden, al bereidt,
Van hier moet ik vertrecken
Van wyff en kinders met groot droefheyt
Ende mijn hert dunkt mij te breken
Dat ik moet sterven die snoede doot.
Spiegelt u hieraan gij klein en groot.
Gods naam die sij verheven
Die wilt ons geven het eeuwig leven.

Van dit liedeke wordt melding gemaakt in het werk van Russel over de *Rooverbenden in de landen* van Overmaas p. 50. Wij hebben hetzelfde in het Rijksarchief alhier, tusschen procesakten afkomstig uit de laatste helft der vorige eeuw gevonden. Het is geschreven op een blad papier in folio dat er zeer geel uitziet en veel gebruikt schijnt te wezen. De tekst is erg verminkt daarom hebben wij daar waar 't mogelijk was verbeterd, zonder evenwel iets aan den zin te veranderen.

Aan het einde van ons liedje staat geschreven. 'Dit liedeken heeft gemaakt den Coning van der Scheydt, van Schaesberg.' De auteur is dus een dichter-Bokkenrijder, die kan zeggen: quae miserrima vidi et quorum pars magna fui. Over zijne latere lotgevallen is ons niets bekend. Hij die meer verlangt te weten over de bokkenrijders dezer eerste periode kan daarover raadplegen. J.J. Michel: *Die Bockenreiter im lande van Hertzogenrath und Umgegend* in het: Zeitschrift des Aachener Geschichts-Vereins Deel IV p. 21-90.

1 Deze inbraak te Lichtenberg had plaats ten nadeele van Hendrik Doutzenberg.

Ten slotte zij nog gezegd dat de schrijver van het Hoogduitsche lied, door Russel in zijn bovengenoemd werk gepubliceerd, zich het onze heeft als model genomen. De gedachtengang en de inhoud zijn bijna dezelfde. De versmaat is dezelfde en enkele verzen zijn in het Hoogduitsche stuk letterlijk overgenomen. Maar dit laatste is meer uitgebreid en heeft tot schrijver een man die litterarisch ontwikkeld was en oneindig ver boven den dichterlijken bokkenrijder Coning stond. Het Nederlandsche dagteektent uit 1743 en het Hoogduitsche, dat wellicht een monnik der abdij Kloosterrade tot samensteller heeft, uit 1744.

Jos. HABETS.